

**Dr. Hadnagy Imre József**

## **Domborműveken a hazai tűzvédelem nagyjai**

Kiállítócsarnok nem lévén a gyűjtemény néhány muzeális tűzoltószeres és a hazai tűzvédelem jeles személyiségeinek domborműve az intézménynek helyet adó épület földszinti folyosóján tekinthető meg.

### **DOMBORMŰVEK**

A földszinti folyosó – benzinmotoros fecskendőkkal szemközti – falát a magyarországi tűzvédelem, tűzrendészet néhány kiemelkedő személyiségének domborműve, valamint az intézmény alapító igazgatójának fényképe díszíti, kiválasztásuk, és elhelyezésük sorrendje teljesen ötletszerű.

A kiválasztottak munkássága nehezen összehasonlítható. Ám az mindenképpen igaz, hogy sokat tettek a magyar tűzoltóügy fejlesztése, fejlődése és gyakorlata érdekében, egyesek ennek állami szintű elismerése ügyében is. Voltak, akik a Magyar Tűzoltó Szövetség élén állottak, egyesek főleg elméleti munkásságukkal kaptak elismerést, mások gyakorlati tevékenységük, alkotó fantáziájukat dicsérő alkotásokkal, újításokkal, világhírű találmányukkal szereztek hírnevet maguknak, és a magyar tűzoltó társadalomnak. Az is fennáll, hogy többen nemcsak egy területen jeleskedtek.

Csodálatos az az akaraterő, az a szellem, elkötelezettség, amely sokszor a társadalom vezetőerőinek közönye ellenére alkotó munkára, kitartásra ösztönözte őket. A nehézségek ellenére elérték, hogy a tűzvédelem korszerűsítése és minél magasabb szintje társadalmi igény, az emberek érdeklődésének tárgya legyen, a lánglovagok munkája egyre nagyobb társadalmi elismerést kapjon.

Dr. vitéz Roncsik Jenő domborművét a BM. OKF főigazgatója adományozta a Tűzoltó Múzeumnak 2005-ben az intézmény működésének 50. évfordulója alkalmából. Szilvay Kornélt ábrázoló alkotás Pintér József MOTSZ elnök ajándéka (2004).

Nézzük, kik is voltak a fényképen és a domborműveken megörökített személyek.

### **Dr. vitéz Roncsik Jenő (1891-1961)**



**24. kép. Dr. vitéz Roncsik Jenő**

A rendőrségtől 1922-ben, 31 évesen került a debreceni tűzoltósághoz parancsnoki beosztásba (**24. kép**). Rövid idő alatt elérte, hogy az ottani tűzoltóság elhelyezési körülményei lényegesen jobbak lettek, eszközparkja új tűzoltószerekkel gazdagodott. Az önkéntes tűzoltók szolgálati idejét a nyugdíj megállapításakor beszámíthatónak ismertette el. A tűzoltók szakkönyvtárának állományát többszörösére emelte. A debreceni üzemek, gyárak tűzvédelmi helyzetét felmérte, a vízszerezési helyeket feltérképezte. A MOTSZ elnökségi ülésein – kérelmére, és saját költségén – részt vett. Elméleti munkaként felvállalta a megelőző tűzrendészet anyagának megírását. 1923-tól 21 évig a MOTSZ tagja, és előadója.

Előbb Hajdú vármegye, később a VI. tűzrendészeti kerület tűzrendészeti felügyelője. 1929-ben a kormányzó vitézzé avatta. 1929-ben a Nemzetközi Tűzoltó Tanács (ma CTIF) párizsi kongresszusának résztvevője.

1929-ben megjelent a *Megelőző tűzrendészet* című elméleti munkája. Nagy érdemei vannak a tűzrendészeti törvény megalkotása körüli előkészítő munkában. Széleskörű elméleti munkát, szakírói, valamint publikációs tevékenységet végzett. Munkásságát mind itthon, mind külföldön elismerték ezt több, mint 20 kintünetetés igazolja. A háború alatt kifejtett tevékenysége miatt 1946-ban internálták, melyet ugyanebben az évben megszüntettek, ám a tűzoltóparancsnoki állásába nem kerülhetett vissza.

1946-tól a református egyháznál volt szerény tisztsége.

1954-ben felkérték, hogy legyen részese a Magyar Országos Tűzoltó Múzeum létrehozásával összefüggő munkálatoknak, működjön közre a gyűjtemény létrehozásában, és gyarapításában. Elméleti munkáinak egy részét, valamint több száz darabból álló sisakcímer gyűjteményét a Múzeumnak adományozta. Nagy érdeme van abban, hogy az intézmény gyűjteményének jelentős része Kelet-Magyarország-i és Erdély-i tűzoltó szervezetektől került oda, illetve az őt megillető helyre.

1993-ban rehabilitálták, és érvénytelennek nyilvánították a tűzoltóparancsnoki beosztásból való elbocsájtását, utólag kinevezték tűzoltó ezredesnek. A debreceni tűzoltóság épületének aulájában az emléktáblája mellett, a mellszobra is helyet kapott, emlékeztetve az utókort egy ízig-vérig a tűzoltó ügy iránt elkötelezett tudósra és gyakorlati szakemberre.

### **Kőszeghy-Mártony Károly (1783-1848)**



**25. kép. Kőszeghy-Mártony Károly**

Róla Vajda Pál a *Magyar feltalálók*<sup>1</sup> című könyv szerzője a következőt írja: Kőszeghy-Mártony Károly (**25. kép** - 1783. 03. 23. Sopron, 1848. 07. 21. Brünn), a sűrített levegős légzőkészülék megalkotója, a földnyomás-kutatók egyike, a tábori főzőedény feltalálója. A bécsi hadmérnöki iskolán végzett, és az osztrák-magyar hadseregben hadmérnökként szolgált, 1845-től tábornok. 1845-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választja, de ezt a megtiszteltetést nem fogadta el.

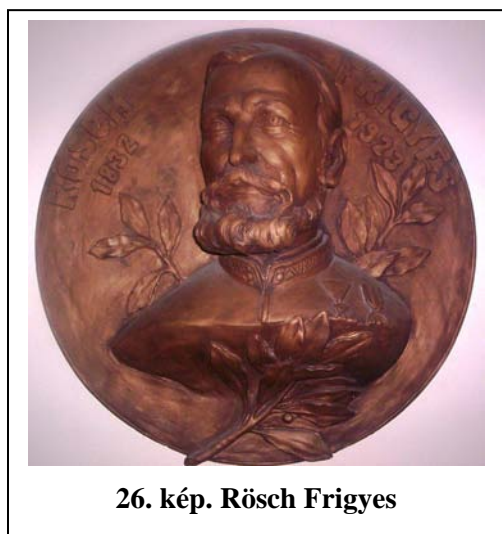
Foglalkozása szerint nem tűzoltó. Hosszú ideig az emberek azt tartották, hogy a gázálcot ő találta fel. Az tény, hogy az általa tervezett és gyártatott készülék használóját megvédte a mérgező gázoktól, ám alkotása nem gázálc, hanem a légzőkészülék őse.

<sup>1</sup> (VAJDA Pál: Magyar feltalálók /négy évszázad negyvenhat magyar technikus/. (Országos Közművelődési Szövetség kiadása. Budapest 1943. 52-56. oldal.)

Találmányának megalkotását egy a katonai gyakorlatban sokáig megoldatlan kérdés indukálta. A XIX. század elején a várak ostrománál alkalmazott aknaharc sok személyi veszteséget okozott. A várak sáncaira szerelt aknák robbantása után az aknászoknak védőeszköz nélkül azonnal be kellett hatolni a löporgázokkal teli aknafolyosóba. Egy ilyen alkalommal ő is mérgezést kapott, életben maradása csak hajszálon múlt.

1828-ban megbízást – katonai kifejezéssel parancsot - kapott egy olyan életvédő készülék elkészítésére, amely használóját megvédi az aknafolyosót elárasztó mérgező löporgázoktól. A kísérleteket mintegy három évig folytatta, míg végre a készüléket elkészítette. Az első részletekre is kiterjedő híradás 1831-ben jelent meg a Tudományos Gyűjteményben. Az ott ismertetett „életmentő készülék” utódja a tűzoltói gyakorlatban ma is használt légzőkészülék.

### **Rösch Frigyes (1832-1923)**



**26. kép. Rösch Frigyes**

Rösch Frigyes (**26. kép**) 1832-ben született a mai Baden-Württemberg tartományban (Németország). 1859-ben kapott tanári állást a soproni reáliskolában. A tűzvédelem már fiatalkorától foglalkoztatta. Sopronban az önkéntes tűzoltók soraiba lépett. Az 1866-ban alakult Soproni Önkéntes Tűzoltó és Torna Egylet első főparancsnoka, ezt a tisztséget 44 évig tölti be. Munkásságát az alábbiak fémjelzik:

- Az egylet alapszabályzatának kidolgozása.
- Az országos tűzoltó szövetség eszméjének útra indítása.
- Az Országos Tűzoltó Szövetség megalakításának előkészítése, az alapszabálytervezet kidolgozásának irányítása.
- Az Országos Tűzoltó Szövetség alakuló közgyűlésének, az első tűzoltó nagygyűlés előkészítése, munkájában való részvétel.

- Az első gyakorlati szabályzat kidolgozásának kezdeményezése, kidolgozása.
- A településeken működő – önkéntes, köteles, hivatásos - tűzoltóságok kötelező megalakításának keresztülvitele.
- A tűzoltószerek kiállítási szabályzat-tervezetének elkészítése.
- Sopron város és Sopron vármegye tűzoltó testületei szövetségének megalakítása.
- A tűzoltó segélypénztár alapszabályzatának kidolgozása.
- A tűzoltó ügy népszerűsítése – *Tűzoltók munkája* című könyv megjelentetésével.

1910-ben leköszön a főparancsnoki tiszteről, ám tiszteletbeli főparancsnokká választják, 1911-től az MTSZ tiszteletbeli tagja, 1912-ben királyi díszérmet kap addigi munkássága elismeréseként. Az első világháború kitörésekor, mivel a soproni tűzoltók zömét elvitték katonának, újra szerepet vállal átveszi a parancsnokságot. 1920-ban a Felvidékre költözik, 1923-ban a Szepes megyei Merényben halt meg. A tűzoltó laktanyát róla nevezték el. A soproniak *Rösch apánk*-ként tisztelték és tisztelik napjainkban is.

### **Gróf Széchenyi Ödön (1832-1922)**

A korabeli híradások alapján ismert, hogy 1860-ban a nagycenki, és a fertőszentmiklósi tűz idején első volt az oltók között (**27. kép**), személyes példát mutatva harcolt az őserő ellen. Ez a küzdelem ösztönözte a további munkájához, amely egyre inkább a szervezett tűzoltóságok létrehozásához, munkájuk tudatos megszervezéséhez és működtetéséhez kötődik.

1862-ben a harmadik világkiállításon Londonban kormánybiztosként ő képviseli hazánkat. Ez egy jó alkalom számára, hogy a világviszonylatban első londoni tűzoltóságot a „*Fire Brigade*”-t és munkáját megismerje. Grófként a londoni tűzoltóság kötelékébe lépett, ám kikötés volt, hogy minden

tűzoltói és azzal kapcsolatos munkát (takarítás, loápolás, stb.) elvégez és semmi alól nem vonja ki magát, ezt be is tartotta.



27. kép. gróf Széchenyi Ödön

Gróf Széchenyi Ödön közben rájött, hogy egy ilyen nagyvárosban az önkéntesek nem képesek kifogástalanul ellátni feladataikat, ezért indítványozta fizetett tűzoltóság létrehozását is. Az indítvány szabad utat kapott és 1870. február 1-én megkezdte szolgálatát a 12 fős fizetett tűzoltóság is. Mindkét szervezet főparancsnoka gróf Széchenyi Ödön lett.

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség megalakításának Rösch Frigyes által felvetett eszméjét felkarolta. Az alakuló közgyűlést 1870. december 5-én tartották meg Pesten. A közgyűlés elnöke Rösch Frigyes volt, a szövetségi bizottmány elnökének gr. Széchenyi Ödönt választották. 1871-ben elfogadták az alapszabályokat, és ebben az évben szövetségi nagygyűlést is tartottak. Ez utóbbinak olyan propagandamunkája volt, hogy a felvonuló tűzoltókat virágosóval fogadták a lelkes pestiek. A tűzoltók társadalmi elismerésének nagy szerepet szántak a tűzoltói nagygyakorlattal, a fecskendők próbájával és a tűzijátékkal. A szövetség elnöki tisztségben gróf Széchenyi Ödönt megerősítették.

1874. október 12-én indult el Törökországba, hogy a török szultán felkérésének eleget tegyen, megszerveze a török tűzoltóságot. Úgy vélte ezt rövid idő alatt képes megoldani, ám az útja hosszúra sikerült, mert - 1922-ig - haláláig Konstantinápolyban maradt és „*tűzpasaként*” (a mi rendfokozati skálánk szerint altábornagyként) szolgált az ottani és egyetemes tűzoltóügyet.

Hazánkhoz élete végéig hű maradt, a magyar tűzoltókkal állandó kapcsolatot tartott, időnként hazalátogatott, magyar tűzoltó küldöttség gyakran felkereste őt Törökországban a munkahelyén.

Haláláig a török tűzoltóság főparancsnoka volt. Konstantinápolyban a ferikői temetőben lévő sírhelyét a magyar tűzoltók még napjainkban is felkeresik, de sírjára leteszik az emlékezés virágait a török tűzoltók is.

### **Breuer Szilárd (1863-1931)**



28. kép. Breuer Szilárd

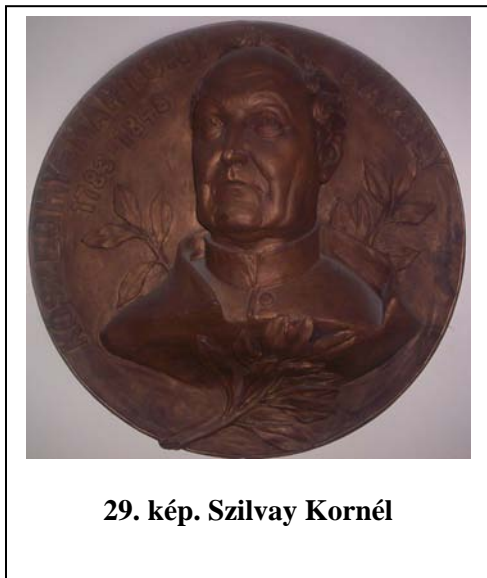
Breuer Szilárd (28. kép) a Műegyetem építészmérnöki szakának elvégzése, és katonai szolgálatának letöltése után 1881-ben vállalt tűzoltói szolgálatot a Budapesti Önkéntes Tűzoltótestületnél. 1885-től hivatásos tűzoltótiszt. Több mint háromezer tüzesetnél az oltást maga vezényelte. Közben mind elméleti, mind gyakorlati téren széleskörű ismeretekre tett szert, sokoldalúan felkészült szakemberré vált. Elméleti munkásságnak a mérföldkövei - *A tűzoltás szabályai*, *Tűzoltói taktika* című - szakkönyvei. Kiterjedt munkásságát királyi éremmel ismerték el. A tűzoltó-tanfolyamok elismert előadója, közben széleskörű publikációs tevékenységet is folytat.

A székesfőváros neves tűzoltó-főparancsnoka több mint 50 év szolgálat után vonult nyugállományba.

A MOTSZ előadója, pénztárosa, titkára, főtitkára, 1922-1931 között alelnöke. Az első egységes gyakorlati szabályzat megalkotója, és a *Tűzoltás és tűzrendészet* című könyv szerzője. Az 1904-ben Budapesten megtartott Nemzetközi tűzoltó kongresszus előadásainak anyagát könyv alakban elkészítette, mely több nyelven meg is jelent. Egy másik munkája „*Magyarország 1904 évi tűzrendészeti állapot*” című írásmű. Kilenc évig szerkesztette a „*Tűzrendészeti Lapok*”-at, egy évig a „*Községi tűzrendészet és tűzoltás*” című szaklapot. De több szaklap munkatársa is. Szerteágazó szakírói tevékenységet folytat, pályadíjakat nyert munkák szerzőjeként is ismert, de a szakoktatás és szervezés neves személyisége is volt. Szaktanfolyamok parancsnoka sok évig, a budapesti tűzoltó szövetség egyik alapítója, titkára, alelnöke, de az országos tűzoltótiszti-egylet első titkára.

1930-1931-ben több tisztségéről lemondott. 1931 novemberében fejezte be földi pályafutását, a kerepesi úti temetőben – tűzoltói díszpompával, hatalmas gyászoló tömeg részvételével - helyezték örök nyugalomra. 1933-ban a székesfőváros által állíttatott síremlékén ércbe öntött gyászoló tűzoltó őrzi, hogy senki se zavarhassa meg a tűzoltó vezér örök álmát.

### **Szilvay Kornél (1890-1957)**



**29. kép. Szilvay Kornél**

Szilvay Kornél a hazai tűzoltóügy egyik legnagyobb alakja, a magyar technikatörténet kiemelkedő egyénisége, aki a II. világháborút követően ideiglenesen a fővárosi tűzoltóság vezetője is **(29. kép)**.

Már fiatalon megigézték a technika csodái, hiszen olyan családba született és élt, ahol a gépek, technikai eszközök nem voltak ismeretlenek. A Budapesti Felső-ipariskola gépészeti tagozatát elvégezte, itt a diáktűzoltók tanfolyamán ismerkedett meg a tűzoltás tudományával, és egy életre a tűzoltóügy rendíthetetlen híve lett, sőt a magyar tűzvédelem alkotó egyénisége, nemzetközi hírű személyisége, feltalálója lett.

A Schlick gyárban gyári tűzoltó, később belépett a Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egyletbe. Kezdetől fogva céltudatosan foglalkozott a tűzoltószerkek korszerűsítésével, és a tűzoltás során alkalmazott eljárások ésszerűsítésével.

1914-től hivatásos tűzoltó. Az 1950-es évek elején az akkori „politikai játszma” áldozata, később rehabilitálták, 1957-ben 43 év szolgálat után került nyugállományba. Munka-, és alkotókedve egész életében töretlen magas szintű elméleti felkészültsége, és gyakorlati érzéke vonzataként több új technikai eszköz megalkotása is a nevéhez kapcsolódik, sőt a hozzájuk kötődő gyakorlat megteremtése is az ő érdeme.

Munkásságának talán a legnagyobb eredménye, hogy sikerült - a tűzoltói gyakorlatban alkalmazott legfőbb oltószernek – a víznek az egyeduralmát megtörni. Az tény, hogy rajta kívül másokat is foglalkoztatott az a gondolat, hogy nem minden tűz oltható vízzel; hogy a kötött-sugárral való tűzoltás nem gazdaságos, és még sok kárt is okoz; hogy a zárt térben keletkezett tűz oltása gázzal is megoldható, sőt oltóporral ez a hatás fokozható. Alkotó ember lévén ő nemcsak az elméletet tartotta fontosnak, hanem a gyakorlatban való alkalmazást azzal egyenrangúnak tekintette, így keze alól számtalan korszerű technikai alkotás került ki.

Legjelentősebb elméleti és gyakorlati munkái a száraz és vízkármentes-oltás körébe tartoznak, így kiemelkedő érdemei vannak a porral, valamint a gázzal való oltás elméletének kimunkálásában, és gyakorlatának megteremtésében, ezek több mint húsz alkotásában öltött testet, a legfontosabbak:

- A szárazoltó-gép (1927).
- A párizsi világkiállításon bemutatott egyetemes szárazoltó-fecskendő (1929).
- A gáztermelésre átalakított négyütemű robbanómotor (1937).

- A percenként 100 m<sup>3</sup> oltógázt termelő – Jendrassik féle gázturbinát is magába foglaló - gép (1942).
- A gázturbinával egybeépített légcsavaros repülőgépmotorral készült nagyteljesítményű szárazoltó-gép (1957).

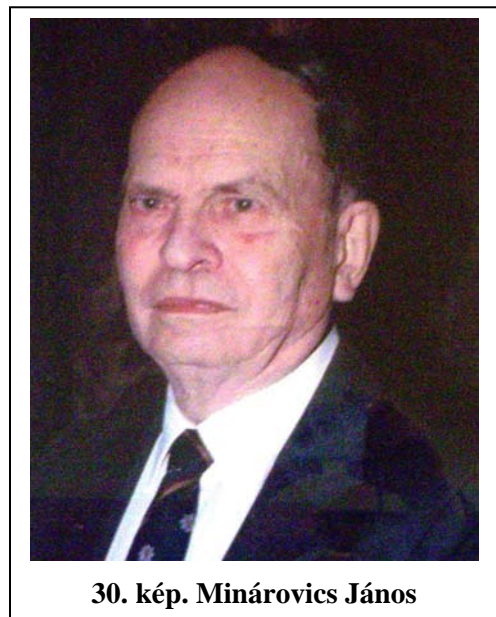
Ez utóbbihoz annyit hozzá lehet még fűzni, hogy ha alkotómunkáját tovább folytathatta volna, akkor talán ma a – gáz- és olajfáklya-tüzek megfékezésére kifejlesztett turbóreaktív oltógép atyjának is tekinthetnénk.

Szilvay munkásságát nemcsak ma tartjuk jelentősnek, hanem azt életében is elismerés övezte. A szárazoltás jelentőségét Dr. Vitéz Kiss Lajos országos tűzrendészeti felügyelő 1941-ben a következőképpen látta: „A mai kor ... a pusztító elemeket (a tüzet – megjegyzés tölem HI) ma már nem csupán a vízzel, mint legegyszerűbb oltóanyaggal, hanem műszaki eszközök és az állandóan rohamosan fejlődő technika vívmányainak felhasználásával, azoknak célszerű alkalmazásával, valamint a fizika és kémiai tudás fegyvereivel akarja legyőzni.”

Szilvay Kornél életműve nem maradt befejezetlen, mert az általa megkezdett úton számos szakember igyekezetével korszerűsödött a száraz-, és a vízkármentes tűzoltás elmélete és gyakorlata. Munkássága ezért is jelentős, mert annak eredményeként és hatásaként:

- A XX. század elejétől a csak vízzel való oltás monopóliuma fokozatosan megszűnt.
- Az arra alkalmas technológiával (technikákkal) a tűzoltás során keletkező vízkár jelentősen csökkent.
- A Szilvay féle berendezésekkel: a gázzal, és vele együtt a tűzbe juttatott porral – zárt térben - a vízkármentes tűzoltás, az elektromos tüzek oltása megvalósult.
- Porlasztott vízzel (vízköddel) – a hűtőhatás maximális kihasználásával - a tűzveszélyes folyadékok, az elektromos tüzek oltása is megoldódott.

### **Minárovics János (1928-2008)**



**30. kép. Minárovics János**

Az Országos Tűzoltó Múzeum alapító igazgatója. A felső ipariskola elvégzése után, mint elektrotechnikus nem talált munkát. Ekkor értesült arról, hogy a tűzoltó tiszti iskolára hallgatókat keresnek, felvételre jelentkezett és felvették. 1949-ben tűzoltó tiszt lett. A hazai muzeális tűzoltó emlékek megmentése érdekében 1954-től az országos anyaggyűjtés vezérlő személye. Az 1955-ben megalakult Tűzoltó Múzeum igazgatójaként tevékenykedett nyugállományba vonulásáig 1985. április 30-ig.

Az Országos Tűzoltó Főparancsnokság műszaki osztályának beosztottjaként nagy érdeklődéssel tanulmányozta a tűzoltóság múltját, különös tekintettel a régi tűzoltószerkezet, technikai eszközöket. Ő tervezte az első állandó kiállítást. Szinte számlálhatatlan időszakos kiállítás, hazai és külföldi bemutató fémjelzi munkásságát, vezetői időszakában egymilliót meghaladó látogató kereste fel a múzeumot.

Jó kapcsolatot ápolt külföldi múzeumokkal és intézményekkel. Több mint 300 publikációja jelent meg, de szakkönyvek is kikerültek ki a keze alól. Munkásságának nagy eredménye a magyar tűzvédelem történetének hiteles bemutatása. Leghíresebb alkotása az aquincumi víziorgona működőképes rekonstrukciójának megtervezése és elkészítése.

Nyugállományban is a múzeum hasznos tagja maradt, haláláig muzeológusként dolgozott. Munkáját ismerték el a Pulszky Ferenc díjjal, a Széchenyi Ödön Emlékplakettel. A magyar tűzoltó tisztkézés 60. évfordulóján gyémántdiplomát vehetett át.

### **FELHASZNÁLT IRODALOM**

[1] MINÁROVICS János: Gözfecskendők a magyar tűzoltóságoknál. (Tűzoltó Múzeum. Budapest 2004.)

- [2] SZILÁGYI János – SZABÓ Károly: A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig. (BM. Könyvkiadó, Budapest 1986).
- [3] MINÁROVICS János: A világ első tűzoltói gyakorlatban bevált benzinmotoros gépjármű-fecskendője. (Tűzoltó Múzeum Évkönyve 1984.)
- [4] (VAJDA Pál: Magyar feltalálók /négy évszázad negyvenhat magyar technikus/. (Országos Közművelődési Szövetség kiadása. Budapest 1943. 52-56. oldal.)
- [5] TRATTNER Károly: Egy újonnan felfedezett életmentő készülétről, mely által a fojtó-levegővel teli üregekbe veszély nélkül bémehetni. (Tudományos Gyűjtemény. Szerkesztő: Vörösmarty Mihály. Pest. 1831. április.)
- [6] CSICSMANN – GALÁNTAI: Világtalálmány parancsra /a világ első működőképes sűrített levegős légzőkészüléke/. (Tűzoltó Múzeum évkönyve IV. 2003. Tűzoltó Múzeum, Budapest 2003 29-35. oldal.)
- [7] MINÁROVICS János: A légzőkészülékek őse. (Magyar Tűzoltó. XI. évfolyam 6. szám. 1959. június. 20-21. oldal.)
- [8] MINÁROVICS János: A nagy elődök. (a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnökei és vezető férfiai. 1871-1945). /OKF Tűzoltó Múzeum, Budapest 2002/.
- [9] Minárovics János: Szilvay emlékkönyv (Gépipari Tudományos Egyesület, Budapest, 1996)

## **AZ ÍRÁSMŰBEN TALÁLHATÓ KÉPEK JEGYZÉKE**

(A felsorolt képeket a szerző készítette, illetve egyesek – 2. és 17. és 30. - a Tűzoltó Múzeum archívumából valók.)

- 24. kép. Dr. vitéz Roncsik Jenő
- 25. kép. Kőszeghy-Mártony Károly
- 26. kép. Rösch Frigyes
- 27. kép. gróf Széchenyi Ödön
- 28. kép. Breuer Szilárd
- 29. kép. Szilvay Kornél
- 30. kép. Minárovics János

